

УДК 81-13

Марія Пангелова

ORCID iD: [orcid.org/ 0000-0002-2240-7122](https://orcid.org/0000-0002-2240-7122)

кандидат філологічних наук, доцент
кафедри української і зарубіжної літератури
та методики навчання ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький
державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»
вул. Сухомлинського, 30, 08401, м. Переяслав-Хмельницький, Україна,
pangelova1985@gmail.com

ТВОРЧИСТЬ Е.ХЕМІНГУЕЯ 40-50-Х РР. ХХ СТОЛІТТЯ В СУСПІЛЬНОМУ ТА КУЛЬТУРНОМУ КОНТЕКСТІ АМЕРИКАНСЬКОЇ ДІЙНОСТІ

Стаття присвячена дослідженню періоду творчості Е.Хемінгуея 40-50-х рр. ХХ ст., який можна виокремити в особливий період. Американські літературознавці однозначно виділяють у творчості Е.Хемінгуея три основні періоди. Перший з них вони відносять до 20-х років, другий пов'язують з епохою 30-х років та виділяють його на тій підставі, що Е.Хемінгуей в цей період звертається до соціальної проблематики в своїй творчості, щоправда, значно меншою мірою, ніж це було властиво більшості письменників США на той час. Третій період творчого шляху Е.Хемінгуея- 40-50-ті роки, - на думку американських літературознавців, можна виділити на основі ностальгічної спрямованості, властивій творам письменника цього періоду, вираженої автобіографічності його творчості, відмови Е.Хемінгуея від вирішення суспільних проблем у художніх творах.

Ключові слова: роман, творчість, письменник, Е.Хемінгуей, автобіографізм, трагізм, література США, контекст, літературознавство.

Статья посвящена исследованию периода творчества Э.Хемингуэя 40-50-х гг. ХХ в., который можно выделить в особый период. Американские литературоведы однозначно выделяют в творчестве Э.Хемингуэя три основных периода. Первый из них они относят к 20-м годам, второй связывают с эпохой 30-х годов и выделяют его на том основании, что Э.Хемингуэй в этот период обращается к социальной проблематике в своем творчестве, правда, в значительно меньшей степени, чем это было свойственно большинству писателей США того времени. Третий период творческого пути Э.Хемингуэя - 40-50-е годы, - по мнению американских литературоведов, можно выделить на основе ностальгической направленности, свойственной произведениям писателя этого периода, выраженной автобиографичности его творчества, отказа Э.Хемингуэя от решения общественных проблем в художественных произведениях.

Ключевые слова: роман, творчество, писатель, Э.Хемингуэй, автобиографизм, трагизм, литература США, контекст, литературоведение.

The article is devoted to the study of E.Hemingway's creativity of the 40-50's of the 20th century, which can be singled out during a special period. American literary critics clearly distinguish in E.Hemingway's work three main periods. The first of them they belong to the 20-ies, the second is associated with the era of the 30-ies and distinguish it on the grounds that E.Hemingway during this period turns to social issues in his work, however, to a much lesser extent than it was typical of most US writers at that time. The third period of E.Hemingway's creative path - 40-50-ies, according to American literary critics, can be distinguished on the basis of the nostalgic orientation that characterised the writer of this period, the expressed autobiographical nature of his work, the refusal of E.Hemingway from solving social problems in the works of art.

The article is devoted to the study of tragedy, characteristic to some extent to the majority of E.Hemingway's works of the 1940s and 1950s, is also a consequence of the writer's personal worldview and spiritual crisis. In the second half of the 40s, E.Hemingway was experiencing a creative decline. The severe physical and mental state after the experience at the front, the divorce with Martha Gellhorn, the numerous injuries he received in the second half of the 1940s, affect the health of the writer and lead to a weakening of his creativity. In the first half of the 50s, the life hardships that haunt the writer continue. Charles Scribner, the publisher and friend of Hemingway, are passing away; his second wife, Pauline Pfeiffer; Grace Hall-Hemingway, the writer's mother; father of Mary Welch, his last wife. Hemingway continues to pursue auto and aircraft crashes.

E.Hemingway, who survived the creative and spiritual upsurge in the second half of the 1930s and the first half of the 1940s, associated with joining the anti-fascist struggle, is disappointed in the post-war American society, which forgot about the lessons of the recent war. At the same time, even before the war, in the novel «To Have and Not to Have» (1937), E.Hemingway mentions crisis phenomena in the spiritual life of the USA, telling about the fate of people who lost their fortunes, that some chose a long fall from the window of the office or apartment house; others tightly locked the garage doors and started the engine; the third resorted to the domestic tradition of the Colt or Smith-and-Wesson of these magnificent products of the American industry, such portable, so reliable, so well-equipped to end the American Dream when it goes into a nightmare.

Key words: novel, creativity, writer, E.Hemingway, autobiography, tragedy, US literature, context, literary criticism.

Постановка проблеми. Творчість Е.Хемінгуея 40-50-х років можна виділити в особливий період. Цієї думки дотримується більшість американських (Baker, 1972; Burgess, 1978; Donaldson, 1977) та вітчизняних (Мендельсон, 1964; Мулярчик, 1988; Старцев, 1981) дослідників творчості письменника.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Американські літературознавці (К.Бейкер, Е.Баргес, С.Дональдсон) однозначно виділяють у творчості Е.Хемінгуея три основні періоди. Перший з них вони відносять до 20-х років, другий пов'язують з епохою 30-х років та виділяють його на тій підставі, що Е.Хемінгуей в цей період звертається до соціальної проблематики в своїй творчості, щоправда, значно меншою мірою, ніж це було властиво більшості письменників США на той час. Третій період творчого шляху Е.Хемінгуея - 40-50-ті роки, - на думку американських літературознавців, можна виділити на основі ностальгічної спрямованості, властивій творам письменника цього періоду, вираженій автобіографічності його творчості, відмови Е.Хемінгуея від вирішення суспільних проблем у художніх творах.

О.Старцев виділяє чотири періоди у творчості Е.Хемінгуея: перший - до середини 30-х років; другий - із середини 30-х, відштовхуючись на виході Е.Хемінгуея в цей час до соціальної проблематики (Старцев, 1981: 283). Особливим періодом у творчості письменника дослідник називає 50-ті роки. О.Старцев розглядає його як завершальний за тематикою та колоритом, що співпадає з західних літературознавців. Роман «Острови в океані», опублікований пізніше, але писався в основному в 40-ві роки, О.Старцев пов'язує із завершальним етапом творчості Е.Хемінгуея.

М.Мендельсон у монографії «Сучасний американський роман» (1964) виділяє два періоди в творчості письменника - до 1941 року та після (Мендельсон, 1964: 120). Він називає 40-ві роки «періодом внутрішнього сумління» Е.Хемінгуея. Е.Хемінгуей, на його думку, відмовляється в цей період від спроб побачити історичні перспективи, що були ним спрогнозовані у другій половині 30-х років (романи «Мати чи не мати», «По кому подзвін»). П'ятдесяті роки в творчості Е.Хемінгуея М.Мендельсон в якості особливого періоду не розглядає, що в багатьому пояснюється часом написання його монографії, коли більшість творів Е.Хемінгуея ще не була опублікована.

Ми погоджуємося з тими дослідниками, які виділяють в творчості Е.Хемінгуея три періоди (20-перша половина 30-х рр. ; друга половина 30-х рр.; 40-50-і рр.). Виокремлення 40-50-х років у творчості Е.Хемінгуея як певного етапу в його творчій біографії засноване на декількох причинах, як об'єктивних, так і суб'єктивних. До об'єктивних причин зміни характеру творчості письменника в 40-50-ті роки слід віднести кризу тогочасної системи цінностей США, що, за справедливим зауваженням О.Мулярчика, значною мірою пояснює творчі невдачі

Е.Хемінгуей: «Хемінгуей був особливо чутливий до різких зрушень в психологічному кліматі США, за якими, траплялося, не завжди встигала думка митця. Світ кращих творів Хемінгуей був величавий і простий, а в Америці 40-х років переважала буденність, яка поєднувалися з наростаючою фрагментацією форм людського буття, включаючи політику, ідеологію, звичаї, мистецтво» (Мулярчик, 1988: 18). Ми солідарні з цим висновком О.Мулярчика.

Вирішення невирішених раніше частин проблеми. 40-50-і роки в США - час НТР, формування суспільства рівних можливостей та масової культури, втілення в життя американської мрії з її позитивними і негативними сторонами. Можна сказати, що саме в цей час міфологема американської історії остаточно відбулася. На зміну економічній кризі 40-50-х років приходить епоха «ситих 50-х», духовної кризи, в суспільстві переважають «схильність до апологетики і конформізму» (Мулярчик, 1988: 18). «Економічний розвиток США в 50-і роки, - пише історик В.Согрин, - ознаменувався початком НТР, яка стверджувала у все більших масштабах автоматизацію виробництва, обміну та обслуговування.

Науково-технічна революція в сукупності з досконалішим державно-монополістичним регулюванням об'єктивно усталювали позиції американського капіталізму. До кінця 50-х років в Сполучених Штатах налічувалося близько 40 млн. людей, що живуть за межею бідності. Але становище вищого і середнього класів, що склали більшість нації, в це десятиліття усталилося, і саме ця реалія стала основою зростання доктрини суспільства достатку, масового споживання і, нарешті, деїделогізації» (Согрин, 1995: 150).

Мета статті полягає у дослідженні творчості Е.Хемінгуей 40-50-х рр. ХХ століття в суспільному та культурному контексті американської дійсності.

Постановка завдання. Реалізація поставленої мети передбачає наступне **завдання**, що полягає у виявленні суспільної та культурної специфіки творчості Е.Хемінгуей 40-50-х рр. ХХ ст. в контексті тогочасної американської дійсності. Матеріалом для дослідження стала прозова спадщина Е.Хемінгуей, визнаного класика світової літератури ХХ століття, носія елітарного типу прозової творчості.

Виклад основного матеріалу. «Щойно завершилася друга світова війна, - підкреслюють автори монографії «Розвиток американської республіки» (1980), - в американському суспільстві зникло відчуття першооснови, спільності. Новини стосувалися тільки страйкарів, котрі намагаються відстояти свої приватні інтереси, прибутки і прагнуть до збагачення фермерів. Зникли фундаментальні національні цінності. Солдати, які повернулися з війни тепер були змушені боротися і вдома для збереження своєї гідності в умовах неблагополучного суспільства» (68; 468). За свідченням Д.Бернера («Америка: портрет на тлі історії», 1978), в 40-50-і роки загострилося питання расового нерівноправ'я в

Сполучених Штатах Америки: «Після 1945 року питання це набирало найбільшої важливості внаслідок ідеологічних суперечок з комуністами. Докази існування расових забобонів в США підривали їх авторитет, особливо в Азії та Африці, де США і Росія боролися за вплив, ринки збуту і військові бази» (54; 176). Існуючі в американському суспільстві протиріччя поглибила американська агресія в Кореї, що почалася 1950 року.

Це, в свою чергу, сприяло тому, що «американці в кінці 40-х і в першу половину 50-х років кинулися в русло ескепізму, індивідуалізму, втратили ідеали, віру в себе, в суспільство, здобули психічну неврівноваженість, перейнялися аполітичністю. Американські журналісти охрестили покоління цих років «мовчазним». Неприйняття опосередкованих «ідеалів», масової культури, економічного диктату приймає широкі, але поки негласні форми. З'являються книги, що відразу стають популярними, у яких досліджуються проблеми, пов'язані з американським способом життя. Пафос багатьох творів письменників США другої половини 40-х-початку 60-х років був обумовлений зверненням до «американської трагедії» того часу. Такі роман Дж.Стейнбека «Зима пезгоди нашої» і повість Дж.Д. Селінджера «Над прірвою у житті», твори письменників-південців (Р.Уоррен, В.Фолкнер та ін.).

Для творів Дж.Стейнбека і Дж.Д. Селінджера характерне неприйняття системи цінностей сучасної їм Америки. Автори книг «Зима тривоги нашої» і «Над прірвою у житті» рішуче не приймають жадібності, власництва, підлості, властивої суспільству США 40-50-х рр. Ці твори виявляють протиріччя між матеріальним прогресом і духовним зубожінням, демократичними ідеалами і дійсністю. Пороки реального світу особливо впадають в очі в повісті Селінджера «Над прірвою у житті», автор якої свідомо акцентує інфантильність свого героя, підлітка Холдена, що дивиться на життя «чистим» і «природним» дитячим поглядом.

Письменники-південці намагаються подолати трагічність буття людини залучаючи її до природного життя. У пошуках цього втраченого світу Р.Уоррен (романи «Вдосталь світу і часу», «Вся королівська рать») і У.Фолкнер (романи «Світло в серпні», «Сільце», «Місто», «Маєток») часто звертаються до традиційних цінностей старого Півдня, протиставляючи їм сучасні буржуазні порядки, які оцінюються ними як такі, що пригнічують свободу і моральність особистості. Аналогічні настрої були характерні і для творчості Е.Хемінгуея кінця 40-х - початку 50-х років.

Е.Хемінгуей, який пережив творчий і душевний підйом в другій половині 30-х - першій половині 40-х років, пов'язаний із залученням до антифашистської боротьби, розчаровується в повоєнному американському суспільстві, що забуло про уроки нещодавньої війни.

Разом з тим, ще в довоєнний час, у романі «Мати і не мати» (1937) Е.Хемінгуей відзначає кризові явища в духовному житті США, розповідаючи про долі людей, які втратили свої статки: «Одні обирали тривале падіння з вікна контори або житлового будинку; інші наглухо замикали двері гаражу і запускали мотор; треті вдавалися до вітчизняної традиції кольта або Сміт-і-Вессона цих чудових виробів американської промисловості, таких портативних, таких надійних, так добре пристосованих для того, щоб покласти край Американській мрії, коли вона переходить у жах...» (Хемінгуей, 1968: 636).

Висновки. Трагізм, властивий тією чи іншою мірою для більшості творів Е.Хемінгуея 40-50-х рр., є також наслідком і особистої світоглядної й духовної кризи письменника. У другій половині 40-х років Е.Хемінгуей переживає творчий спад. Важкий фізичний і психічний стан після пережитого на фронті, розлучення з Мартою Геллхорн, численні травми, отримані ним під час другої половини 40-х років, позначаються на стані здоров'я письменника і призводять до послаблення його творчого потенціалу. У першій половині 50-х років життєві негаразди, що переслідують письменника, тривають. Ідуть з життя Чарльз Скрібнер, видавець і друг Е.Хемінгуея; його друга дружина Полін Пфайфер; Грейс Холл-Хемінгуей, мати письменника; батько Мері Уелш, його останньої дружини. Е.Хемінгуея продовжують переслідувати авто- і авіакатастрофи (Baker, 1972: 342).

Таким чином, перераховані вище обставини, як об'єктивні, так і суб'єктивні, призвели до кризи світогляду письменника, що визначило перевагу їм особливого типу героя, особливого типу конфлікту, що, в свою чергу, визначає особливості поетики книг Е.Хемінгуея досліджуваного періоду.

Список використаних джерел

1. Мендельсон М. Современный американский роман. М., 1964. 348 с.
2. Мулярчик А. Современный реалистический роман США. 1945-1980. М., 1988. 477 с.
3. Согрин В. Идеология в американской истории от отцов - основателей до конца XX века. М., 1995. 349 с.
4. Старцев А. От Уитмена до Хемингуэя. М, 1981. 290 с.
5. Хемингуэй Э. Собр. соч.: В 2 т. М., 1968. P.636.
6. Baker C. The Writer as Artist. Princeton Univ. Press, 1972. 455 p.
7. Baker C. Hemingway. A Life Story. N.Y., 1969. 377 p.
8. Burgess A. Hemingway and His World. N.Y., 1978. 280 p.
9. Burner D. America: A portrait in history. Englewood Cliffs, N. J., 1978. 539 p.
10. Donaldson S. By force of will. The life and art of E. Hemingway. N.Y., 1977. 570 p.

References

(Транслітерація)

1. Mendelson M. Sovremennyj amerikanskij roman. M., 1964. 348 s (rus).
2. Muljarchik A. Sovremennyj realisticheskij roman SShA. 1945-1980. M., 1988. 477 s (rus).
3. Sogrin V. Ideologija v amerikanskoj istorii ot otcov - osnovatelej do konca XX veka. M., 1995. 349 s (rus).
4. Starcev A. Ot Uitmena do Hemingujeja. M, 1981. 290 s (rus).
5. Hemingujej Je. Sobr. soch.: V 2 t. M., 1968. P.636 (rus).
6. Baker C. The Writer as Artist. Princeton Univ. Press, 1972. 455 p (eng).
7. Baker C. Hemingway. A Life Story. N.Y., 1969. 377 p (eng).
8. Burgess A. Hemingway and His World. N.Y., 1978. 280 p (eng).
9. Burner D. America: A portrait in history. Englewood Cliffs, N. J., 1978. 539 p (eng).
10. Donaldson S. By force of will. The life and art of E. Hemingway. N.Y., 1977. 570 p (eng).

*Статтю рекомендовано до друку
доктором філологічних наук, професором,
завідувачкою кафедри української і зарубіжної літератури
та методики навчання
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний
педагогічний університет імені Григорія Сковороди»,
Мазохою Галиною Степанівною*

Стаття надійшла до редакції 5 вересня 2018 року

Мария Пангелова

кандидат филологических наук, доцент кафедры украинской и
зарубежной литературы
и методики обучения ГВУЗа «Переяслав-Хмельницкий
государственный педагогический университет имени Григория
Сковороды»,
ул. Сухомлинского, 30 08401, г. Переяслав-Хмельницкий, Украина,
pangelova1985@gmail.com

**ТВОРЧЕСТВО Э.ХЕМИНГУЭЯ 40-50-Х ГГ. ХХ ВЕКА В
СОЦИАЛЬНОМ И КУЛЬТУРНОМ КОНТЕКСТЕ
АМЕРИКАНСКОЙ ДЕЙСТВИТЕЛЬНОСТИ**

Mariia Panhelova

Ph. D in Philology, Associate Professor of Ukrainian and Foreign Literature
and Teaching Methods Department SHEE «Pereiaslav-Khmelnytskyi
Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University»,
30, Sukhomlynskyi Str., Pereiaslav-Khmelnytskyi, Ukraine, 08401
pangelova1985@gmail.com

**THE ART OF E. HEMINGWAY OF 40-50-ies OF 20th CENTURY IN
THE SOCIAL AND CULTURAL CONTEXT OF AMERICAN
VALIDITY**